

नेपाल विद्युत प्राधिकरण दरवारमार्ग, काठमाण्डौ नेपाल

प्रभावित घरपरिवार तथा ब्यक्तिहरूलाई सूचना प्रवाहकालागि तयार पारिएको

जग्गा प्राप्त तथा पुनर्वास योजनाको मस्यौदा साराँश

- क. डुम्रे-दमौली-मस्यौदा खण्डमा १३२ के.भि. नयाँ प्रसारण लाइन निर्माण,
- ख. काठमाण्डौको चपलीमा ३० एम.भि.ए. को प्रसारण सब-स्टेशन निर्माण, र
- ग. विभिन्न जिल्लामा ३३/११ के.भि. ६/८ एम.भि.ए.को वितरण सब-स्टेशन र स्वीचिङ्ग सेन्टरको निर्माण

तयार गर्ने:

नेपाल इलेक्ट्रिसिटी कनेक्टिभिटी एण्ड इनर्जि इफिसियन्स प्रोजेक्ट
एडिबि टि.ए.: ७१७६
काठमाण्डौ, नेपाल

जुन २००९ / जेठ २०६६

विषय-सूची

अ.	परियोजनाको विवरण (Description of the Project).....	३
आ.	परियोजना स्थल (The Project Location).....	६
इ.	पुनर्वासका सिद्धान्त र नीतिगत आधार (Resettlement Principles and Policy Frameworks)	७
ई.	सरोकारवालाहरूको सहभागीता र सम्प्रेषण (Stakeholders' Participation and Disclosure)	८
उ.	कार्यान्वयनको रूपरेखा र बजेट (Implementation Framework and Budget).....	८
ऊ.	अनुगमन तथा मूल्याङ्कन (Monitoring & Evaluation)	१०

प्रयोग भएका तालिका

तालिका १:	परियोजनाको कारण प्रभावित हुने जग्गाको विवरण	४
तालिका २:	परियोजनाको कारण प्रभावित हुनुसक्ने घरपरिवारको अनुमानित विवरण	५
तालिका ३:	परियोजना कार्यान्वयन गरिने स्थानहरू.....	६
तालिका ४:	मुअब्जा तथा अन्य क्षतिपूर्ति पाउने आधारहरू.....	११

जग्गा प्राप्ति तथा पुनर्वास योजनाको साराँश (Summary Land Acquisition and Resettlement Plan)

अ. परियोजनाको विवरण (Description of the Project)

१. प्रस्तावित नेपाल इलेक्ट्रिसिटी कनेक्टिभिटी एण्ड इनर्जि इफिसियन्स प्रोजेक्ट (Nepal Electricity Connectivity and Energy Efficiency Project) अन्तर्गत छ वटा लगानीका अवयव/क्षेत्र (Investment Components) र एउटा विशेषज्ञको सेवा सम्बन्धि कार्यक्रम समावेश छन्। प्रस्ताव गरिएका investment components अन्तर्गतका कार्यक्रमहरूमा (१) स्वच्छ विद्युत उर्जाको पहुँचमा सहायता (Facilitation of Access to Clean Energy), (२) विद्युत उर्जा पहुँचको गुणस्तरमा अभिवृद्धि (Energy Access Quality Enhancement), (३) स्वच्छ विद्युत उपकरणको सुधार (Clean Energy Plant Improvement), (४) विद्युत वितरणमा विश्वसनियताको अभिवृद्धि तथा सुधार (Supply-side Energy Efficiency Improvement), (५) विद्युत वितरणमा सार्वजनिक नीजि साझेदारी (Public Private Partnership in Distribution) (६) सुलभ विद्युत आपूर्ति (Energy Efficiency in Lighting), र (७) सडक वक्तीकालागि नविकरणीय उर्जाको प्रयोग (Renewable Energy for Street-Lighting) पर्दछन्।

२. परियोजना अन्तर्गतका कार्यक्रमहरू एसियाली विकास बैंकको प्राविधिक सहायता पि.पि.टि.ए. ७१७६ अन्तर्गत संभाव्यता अध्ययन भई चयन भएका कार्यक्रमहरू एसियाली विकास बैंकबाट प्राप्त हुने ऋण सहायताबाट कार्यान्वयन गरिने लक्ष राखिएको छ। यसै सिलसिलामा संभाव्यता अध्ययनबाट छनौट भएका निम्न परियोजनाहरू (Projects) कार्यान्वयनकालागि आवश्यक पर्ने घर तथा जग्गा अधिग्रहण गर्नकालागि जग्गा अधिग्रहण तथा पुनर्वास योजना (Land Acquisition and Resettlement Plan) पनि तयार पारिएको छ। एसियाली विकास बैंकको निर्देशिकामा व्यवस्था भएअनुसार प्रभावित घरपरिवारलाई परियोजना र त्यसबाट पर्नसक्ने प्रभावका बारेमा जानकारी दिने र त्यस्ता प्रभावित घरपरिवार/ब्यक्तिलाई दिइने मुअब्जा/क्षतिपूर्ति तथा अन्य सहायताका बारेमा पनि जानकारी दिने उद्देश्यले यो जग्गा प्राप्ति तथा पुनर्वास योजनाको साराँश तयार पारिएको हो।

- (क) डुम्रे-दमौली-मर्स्याङ्गदी खण्डमा १३२ के.भि. नयाँ प्रसारण लाइन तथा सब-स्टेशन निर्माण कार्य;
- (ख) काठमाण्डौको चपलीमा ३० एम.भि.ए.को प्रसारण सब-स्टेशन निर्माण; तथा
- (ग) देशका विभिन्न १० जिल्लामा ३३/११ के.भि. ६/८ एम.भि.ए.को ११ वटा वितरण सब-स्टेशन र स्विचिङ सेन्टरहरूको निर्माण

३. कार्यान्वयनकालागि प्रस्तावित परियोजनाहरू मध्येका अन्य परियोजनाहरू, (क) विद्यमान मातातीर्थ सब-स्टेशनको विस्तार, (ख) विद्यमान वुटवल-कोहलपुर (२०० कि.मि.) खण्डमा १३२ के.भि.को दोस्रो सर्किट जडान, र (ग) विद्यमान मध्यमर्स्याङ्गदी-मर्स्याङ्गदी (४४ कि.मि.) खण्डमा पनि १३२ के.भि.को दोस्रो सर्किट जडान सम्बन्धि कार्य उपलब्ध जग्गा तथा प्रसारण लाइनको अधिकार क्षेत्र (Right of Way) भित्र कार्यान्वयन गरिनेछन्। यसैगरी काठमाण्डौका चावहिल-लैनचौर खण्डामा ६६ के.भि.को भूमिगत प्रसारण लाइन विस्तार, काठमाण्डौको स्वयंभू, स्याङजाको मिर्मि, र वर्दियाको मैनापोखरमा निर्माण गरिने स्विचिङ सेन्टर र महोत्तरी तथा धनुषाको प्रस्तावित वितरण सबस्टेशन निर्माण पनि उपलब्ध/सरकारी जग्गामा नै गरिने छन्।

४. नेपाल सरकारको प्रचलित कानून र एसियाली विकास बैंकको निर्देशिकामा समेत व्यवस्था भए अनुसार यदि संचलन गरिन लागिएको कुनै विकास निर्माण कार्यले व्यक्तिगत एवं सामुदायीक सम्पत्ती प्रभावित हुन्छ अथवा अधिग्रहण गर्नुपर्ने हुन्छ भने त्यस्ता विकास निर्माण सम्बन्धि कार्यक्रमकालागि जग्गा अधिग्रहण तथा पुनर्वास योजनाको दस्तावेज (Land Acquisition and Resettlement Planning Documents) तयार गरिनु पर्ने स्पष्ट व्यवस्था अनुसार परियोजना अन्तर्गतका माथि (क), (ख) र (ग) मा उल्लेखित क्रियाकलापहरू कार्यान्वयनकालागि यो जग्गा अधिग्रहण तथा पुनर्वास सम्बन्धि योजना तयार पारिएको हो ।

५. प्रस्तावित परियोजनाहरूको कार्यान्वयनपछि सम्बन्धित जिल्लाका आर्थिक-सामाजिक पक्ष र परियोजना कार्यान्वयन भएको स्थानको गरीबि न्यूनीकरणमा समेत केहिहदसम्म भएपनि सकारात्मक प्रभावहरू पर्न जाने संभावना देखिन्छ । परियोजनाको कार्यान्वयनपछि भरपर्दो तवरमा आपूर्ति हुनजाने विद्युत सेवाको कारण सम्बन्धित जिल्लाको उत्पादन क्षेत्रमा सिर्जना हुनजने राजेगारको अवसर, तथा परियोजना कार्यान्वयनको समयमा स्थानीय विपन्न वासिन्दाहरूकालागि सिर्जना हुने विभिन्न किसिमका रोजगारी र आय आर्जनका विविध अवसरहरूलाई यसको उदाहरणका रूपमा लिन सकिन्छ ।

६. प्रस्तावित परियोजना कार्यान्वयनका कारण काठमाण्डौं लगायत विभिन्न जिल्लाको समेत गरी अनुमानित २६.०५ हेक्टर जग्गा प्रभावित हुनजाने देखिन्छ । त्यसमध्ये करिब ४.६६ हेक्टर जग्गा स्थायी रूपमा अधिग्रहण गरिनुपर्ने हुन्छ भने नयाँ निर्माण गरिने १३२ के.भि. विद्युत प्रसारण लाइनको आर.ओ.डब्लु.को सिमा क्षेत्र भित्र पर्ने करिब २१.३९ हेक्टर जग्गा खेती वाहेक अन्य काम (घर निर्माण तथा वृक्षारोपण) कालागि प्रयोग गर्न नपाइने गरी निशेधित गरिनुपर्ने देखिन्छ । यसरी निशेध गरिएका जग्गाहरू स्थायी अधिग्रहण भने गरिने छैनन् र जग्गाको स्वामित्व सम्बन्धित जग्गा धनिमा नै निहित रहनेछ । परियोजनाकोलागि अधिग्रहण गरिनुपर्ने र निशेधित गरिनुपर्ने जग्गाको विवरण तालिका १ मा दिइएको छ ।

तालिका १: परियोजनाको कारण प्रभावित हुने जग्गाको विवरण

ीस.नं.	परियोजना अन्तर्गतका क्रियाकलाप	स्थायी अधिग्रहण गरिनुपर्ने जग्गा (हेक्टर)	आर.ओ.डब्लु. कालागि निशेधित गरिने जग्गा (हेक्टर)	जम्मा प्रभावित जग्गा (हेक्टर)
१.	नयाँ १३२ के.भि. प्रसारण लाइन र सब स्टेशन निर्माण	१.९०	१९.३५	२१.२५
२.	वितरण सबस्टेशन र स्वीचिङ सबस्टेशनको निर्माण	२.७६	२.०४	४.८०
कूल प्रभावित हुने जग्गाको क्षेत्रफल		४.६६	२१.३९	२६.०५

टिप्पणी: उपर्युक्त तालिकामा प्रतुत गरिएको तथ्याङ्क प्रभावित घरपरिवाको प्रारम्भिक गणनाको आधारमा लिइएको हो र यो तथ्याङ्क परियोजनाको विस्तृत प्राविधिक अध्ययन पछि आवश्यकता अनुसार पुन अद्यावधिक गरिनु पर्नेहुन्छ ।

७. यसका अतिरिक्त परियोजना कार्यान्वयनकालागि गरिने अधिग्रहणका कारण २० वटा आवासिय तथा ब्यावसायीक घरसंरचना पनि प्रभावित हुन जाने देखिन्छ । यसरी समग्रमा घर जग्गा अधिग्रहणका कारण परियोजना कार्यान्वयनकालागि छनौट भएका विभिन्न स्थानका अनुमानित ३१४ परिवारका करिब १६५४ व्यक्तिहरू प्रत्यक्ष रूपमा प्रभावित हुनजाने देखिन्छन् । परियोजनाको सभाव्यता अध्ययनका वेला

गरिएको सर्वेक्षणका आधारमा घरजग्गा अधिग्रहणको कारण विभिन्न स्थानमा प्रत्यक्ष रूपमा प्रभावित हुनसक्ने अनुमानित परिवार तथा व्यक्तिको संख्या तालिका २ मा दिइएको छ ।

तालिका २: परियोजनाको कारण प्रभावित हुने घरपरिवारको अनुमानित विवरण

क्त.सं.	परियोजनाको विवरण	जग्गाको अधिग्रहणबाट पर्ने प्रभाव		घरसंरचनाको अधिग्रहणबाट पर्ने प्रभाव		कूल प्रभावित संख्या (अनुमानित)	
		प्रभावित परिवार संख्या	प्रभावित परिवार सदस्य संख्या	प्रभावित परिवार संख्या	प्रभावित परिवार सदस्य संख्या	प्रभावित परिवार संख्या	प्रभावित परिवार सदस्य संख्या

क. डुम्रे-दमौली- मर्स्याङ्दी १३२ के.भि. नयाँ प्रसारण लाइन तथा सब-स्टेशन निर्माण

१.	मध्यमर्स्याङ्दी-मर्स्याङ्दी-दमौली मर्स्याङ्दी परियोजना अन्तर्गत डुम्रे-दमौली- मर्स्याङ्दी खण्डमा १३२ के.भि. नयाँ प्रसारण लाइन तथा सब-स्टेशन निर्माण	२०७	१०५६	१८	९२	२२५	११४८
२.	अठमाण्डौको चपलीमा नयाँ सब-स्टेशन निर्माण	७४	३८५	२	११	७६	३९६
आंशिक जम्मा (क)		२८१	१४४१	२०	१०३	३०१	१५४४

ख. नयाँ वितरण सब-स्टेशन तथा स्वीचिङ्ग सेन्टरको निर्माण

३.	भापा जिल्लाको बनियानीमा वितरण सब-स्टेशनको निर्माण	१	१०	-	-	१	१०
४.	सिराहा जिल्लाको मिर्चैयामा वितरण सब-स्टेशनको निर्माण	१	१४	-	-	१	१४
५.	सर्लाही जिल्लाको बरथहवामा वितरण सब-स्टेशनको निर्माण	१	१४	-	-	१	१४
६.	धनुषा जिल्लाको धनुषधाम धरमपानीमा वितरण सब-स्टेशनको निर्माण	२	-	-	-	२	१२
७.	अस्की जिल्लाको हेमजामा वितरण सब-स्टेशनको निर्माण	११	६०	-	-	११	२६
८.	पर्वत जिल्लाको कुस्मामा वितरण सब-स्टेशनको निर्माण	२	-	-	-	२	१०
९.	बर्दिया जिल्लाको मैनापोखरमा वितरण सब-स्टेशनको निर्माण	१	-	-	-	१	१२
१०.	अठमाण्डौ जिल्लाको मूलपानीमा स्वीचिङ्ग सब-स्टेशनको निर्माण	२	१२	-	-	२	१२
आंशिक जम्मा (ख)		१३	११०	-	-	२०	११०
कूल जम्मा (क + ख)		२९४	१५५१	२०	१०३	३१४	१६५४

टिप्पणी: उपर्युक्त तालिकामा प्रस्तुत गरिएको तथ्याङ्क प्रभावित घरपरिवारको प्रारम्भिक सर्वेक्षणको आधारमा लिइएको हो र यो तथ्याङ्क परियोजनाको विस्तृत प्राविधिक अध्ययन पछि आवश्यकता अनुसार पुन अद्यावधिक गरिनु पर्दछ ।

आ. परियोजना स्थल (The Project Location)

८. प्रस्तावित परियोजना अन्तर्गतका क्रियाकलापहरू देशका पाँचै विकास क्षेत्र अन्तर्गतका विभिन्न १८ जिल्लाहरूमा कार्यान्वयन गरिनेछन् । परियोजना कार्यान्वयन गरिने जिल्ला र स्थान वारेको विवरण तालिका ३ मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका ३: परियोजना कार्यान्वयन गरिने स्थानहरू

क्र. सं	जिल्ला	नगरपालिका/गा.वि.स.	वडा नं	गाउँ वा ठाउँको नाम
क. प्रसारण लाइन तथा सबस्टेशन निर्माण सम्बन्धि कार्य				
क.१ डुम्रे-दमौली मर्स्याङ्दी खण्डमा १३२ के.भि. नयाँ प्रसारण लाइन निर्माण				
१.	गोर्खा	च्याङली	८	माभुगाउँ, नयाँ गाउँ, पूर्ण पपल, कुमाल गाउँ
२	तनहुँ	भानु	५,८	नयाँ वस्ती, गिरन, ठन्टीटार/ठुलीटार, साजवोटे, बालुवा, भन्सार, डारडोरे, डिम्रेवास
		घाँसिकुवा	१,२,३,४,६,७, ८	भेडेटार, अर्चले, देउराली, कमलवारी, खानीगौरा, छिरकिनी, पालिङ्ग, सेहरा, कुर्लुङ, छविसे, रामथुमकी, रैकर, कटहरे, तातोपानी, घर्तीगाउँ, सिम्लेटार, नाहाला, थानीगहिरा, बोडर, डोलखेत
		वरभन्ज्याङ्ग	१, ९	नागनागिनी, थामडाँडा, मैनाडाँडा
		ब्यास नगरपालिका	१, ३, ५, ६, ११	सेवर, वागभन्ज्याङ्ग, तातोपानी, च्युरी, रानी गाउँ, निवार, रातमाटा, पोल्याङ, डिहिगाउँ, वेदब्यास टोल, समीडाँडा, दरैटोल, निबुवा गौरा, तालघरे
		आँबु खैरिनी	३	आँबु खैरिनी, रौदीखोला, मार्किचोक, एक्लेफाँट पटेनी
क.२ विद्यमान मध्यमर्स्याङ्दी-मर्स्याङ्दी खण्डमा १३२ के.भि. दोस्रो सर्किट प्रसारण लाइन जडान				
३	लमजुङ्ग	भार्ते, भोटेओडार, सुन्दरवजार, तार्कुघाट		
४.	गोर्खा	च्याङली, पालुडटार, देउराली, मनकामना		
५.	तनहुँ	आँबु खैरिनी, चोक चीसापानी, पुर्कोट, वन्दिपुर, भानु		
क.३ वुटवल - कोहलपुर दोस्रो सर्किट १३२ के.भि. प्रसारण लाइन निर्माण				
६.	वाँके	सम्शेरगंज, महादेवपुर, खासकुसुम	-	कोहलपुर, उर्पी, जिडिगाउँ, मानखोला
७.	दाङ	अमिलिया, सतवैरिया	-	लमहि, बाघखोर, रिहार, देउखुरी, लालपट्टी
८.	कपिलवस्तु	जयनगर, वसन्तपुर	-	गेरूसिङ्गे, चनौटा, गंगाई, वाँसकट्टि, चपरागाउँ
९	रुपन्देही	वुटवल नगरपालिका	-	तामनगर, पिपरा, गजेडी, जोगिकुटी
क.४ चपली सब-स्टेशनको निर्माण				

१०.	काठमाण्डौ	चपली गा.वि.स.	८	भङ्गाल
क. ५ चावहिल-लैनचौर भूमिगत प्रसारण लाइन विस्तार				
११.	काठमाण्डौ	चवहिल, सुकेधारा, धुम्बाराहि, नारायणगोपाल चोक, महाराजगंज, सितलनिवास, पानीपोखरी, लाजिम्पाट, लैनचौर		
क. ६ मातातीर्थ सब-स्टेशनको विस्तार				
१२.	काठमाण्डौ	मतातीर्थ	४	वौथली
ख. नयाँ वितरण सब-स्टेशनको निर्माण (११)				
१३	भापा	वनियानी	२	लाहुरेचोक, ढुकढुकी
१४	सिराहा	मिर्चैया	३, वा ४	मिर्चैया वा रामपुरविर्ता
१५	धनुषा	धनुषा	१	धनुषाधाम वा धारापानी
१६	महोत्तरी	बलवा	२, ८, ४, ५	परौल
१७	सर्लाही	बरथहवा	७, ८	बरथहवा
१८	काठमाण्डौ	मूलपानी (स्वीचिड स्टेशन)	५	थापागाउँ
१९	काठमाण्डौ	स्वयंभू (स्वीचिड स्टेशन)	-	पादुकास्थान
२०	स्याङ्जा	मिर्मि (स्वीचिड स्टेशन)	१	मीर्मि
२१	कास्की	हेम्जा	६	वाँसकोट
२२	पर्वत	कुस्मा		कुस्मा बजार
२३	वर्दिया	मैनापोखर	१	मैनापोखर

श्रोत: ने.वि.प्रा. प्रारंभिक प्राविधिक डिजाइन, २०६५(२००९)

९. उपर्युक्त परियोजनाहरू कुनकुन ठाउँमा कार्यान्वयन गरिने हो भन्ने कुराको निर्धारण प्राविधिक सहायता टोली (Technical Assistance Team) परिचालन हुनु अगावै नेपाल विद्युत प्राधिकरणबाट भएको हो । तथापि प्रस्तावित वितरण सब-स्टेशनहरू मध्ये केहि वितरण सब-स्टेशन निर्माण गरिने स्थानहरू भने परियोजना तर्जुम गर्ने वेला (Project Preparation Phase) मा मात्र भएको हो । कतिपय जिल्लामा वितरण सब-स्टेशन निर्माणकालागि एक भन्दा बढि वैकल्पिक स्थानहरू पनि छनौट गरिएकाछन् । यसरी वैकल्पिक स्थानहरू छनौट भएका जिल्लामा सब-स्टेशन निर्माणगर्दा वैकल्पिक स्थानहरू मध्येबाट नै कुनै एक उपयुक्त स्थान छनौट गरी सोहि स्थानमा निर्माण गरिने छ ।

इ. पुनर्वासका सिध्दान्त र नीतिगत आधार (Resettlement Principles and Policy Frameworks)

१०. प्रस्तावित परियोजनाकोलागि तयार पारिएको यो जग्गा प्राप्त तथा पुनर्वास योजना, जग्गा प्राप्त ऐन २०३४ र एसियाली विकास बैंकको अनिच्छित पुनर्वास कार्यक्रम निर्देशिकामा आधारित छ । यसका अतिरिक्त, यस योजना तयार गर्दा विद्युत ऐन २०४९, विद्युत नियमावली २०५० तथा अनिच्छित पुनर्वास कार्यक्रम सम्बन्धि अन्य सान्दर्भिक नीति तथा निर्देशिकाहरू एवं यस्ता कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा नेपाल विद्युत प्राधिकरणले अपनाउने गरेको सिध्दान्त तथा अनुभवहरूलाई पनि ध्यानमा राखिएको छ । यस जग्गा प्राप्त तथा पुनर्वास योजनाको मुख्य उद्देश्य कार्यान्वयन हुने परियोजनाको कारण ब्यक्तिगत, सामाजिक, तथा सार्वजनिक संपत्तीमा पर्नजाने प्रभावहरूको पहिचान गरी त्यस्ता प्रभाव र असरहरूलाई न्यूनिकरण गर्नु हो । यसका अतिरिक्त प्रस्तावित परियोजनाको कारण पर्नजाने सबै किसिमका असर/प्रभावहरू (जग्गा, घरसंरचना, ब्यापार-व्यवशाय, रोजगारी, वाली-विरूवा, आदि) का लागि मुअब्जा तथा क्षतिपुर्तिको

सुनिश्चित गर्नु यो यस जग्गा प्राप्ति तथा पुनर्वास योजनाको मुख्य उद्देश्य आधार हो । यसै अनुरूप यस जग्गा प्राप्ति तथा पुनर्वास योजनामा परियोजनाको कारण घर जग्गा तथा अन्य सम्पत्ती प्रभावित हुनेहरू सबैकालागि तालिका ४ मा उल्लेख भए अनुसारको उचित मुअब्जा तथा क्षतिपूर्तिको व्यवस्था गरिएको छ । यसरी मुअब्जा तथा क्षतिपूर्ति दिंदा प्रचलित नेपाल कानून अनुसार गठन हुने मुअब्जा निर्धारण समितिले तोकेको दर रेट अनुसार दिइने छ । नेपाल सरकारको प्रचलित कानून, एसियाली विकास बैंकको निर्देशिका एवं नेपाल विद्युतप्राधिकरणको विगतको अनुभवको आधारमा तयार गरिएको यस जग्गा अधिग्रहण तथा पुनर्वास योजनामा प्रभावित घरजग्गा/सम्पत्तीहरूकालागि मुअब्जा तथा क्षतिपूर्तिका अतिरिक्त अन्य आर्थिक अनुदानहरू जस्तै; प्रभावित रूख तथा वाली विरूवाको क्षतिपूर्ति, प्रभावित घर सार्नकालागि भाडा आदि को पनि व्यवस्था गरिएको छ । मुअब्जा/क्षतिपूर्तिका अतिरिक्त यस परियोजनाले प्रभावित घरमा अन्य कमाइ गर्ने अन्य मानिस नभएका महिला घरमूलि तथा अन्य जोखिमयुक्त घरपरिवार (आदिवासी, जनजाती, दलित, अपाङ्ग, वृद्धवृद्धा, महिला आदि) लाई पनि अवस्था हेरी आर्थिक सहायता प्रदान गर्ने व्यवस्था गरेको छ ।

ई. सरोकारवालाहरूको सहभागीता र सम्प्रेषण (Stakeholders' Participation and Disclosure)

११. जग्गा प्राप्ति तथा पुनर्वास सम्बन्धि यो योजना स्थानीय तथा केन्द्रिय तहका विभिन्न सरोकारवाला संस्था, तथा इकाईहरूसंगको छलफल र परियोजनाको संभाव्यता अध्ययन गर्ने क्रममा गरिएको स्थलगत अध्ययन, आर्थिक सामाजिक सर्वेक्षण, प्रभावित घरपरिवार र त्यस्ता परिवारको प्रभावित संपत्तीको विवरण संकलन, विभिन्न सरोकारवाला (स्थानीय वासिन्दा, प्रभावित घरपरिवार, वन उपभोक्ता समिति, महिला प्रतिनिधी, स्कूल आदि) हरूसंग संकलन गरिएको जानकारी तथा सूचनाको आधारमा तयार पारिएको हो । यसरी परियोजनाकोलागि जानकारी र सूचना संकलन गर्ने क्रममा सरोकारवालाहरूलाई प्रस्तावित परियोजनाको बारेमापनि जानकारी तथा सूचना दिइएको थियो । यस क्रममा स्थानीय व्यक्ति तथा सरोकारवालाहरूसंग परियोजनाका सम्बन्धमा उनहरूको धारणा, तथा परियोजनाको कारण हुनसक्ने संभावित क्षति तथा निराकरणका उपायका बारेमा सुझाव संकलन गरिनुकासाथै परियोजनाको कारण हुनसक्ने क्षतिकालागि व्यवस्था गरिने मुअब्जा तथा क्षतिपूर्तिका बारेमा पनि छलफल गरिएको थियो । यो कार्यक्रम पूर्ण रूपमा तयार भई नेपाल सरकार/नेपाल विद्युत प्राधिकरणबाट स्वीकृति भएपछि कार्यान्वयन गरिने छ । स्वीकृत जग्गा अधिग्रहण तथा मुअब्जा वितरण योजना नेपाल विद्युत प्राधिकरणको वेब साइट (web site) मा पनि राखिने छ ।

उ. कार्यान्वयनको रूपरेखा र बजेट (Implementation Framework and Budget)

१२. प्रस्तावित परियोजनाको कार्यान्वयनकालागि नेपाल विद्युत प्राधिकरणले कार्यान्वयन इकाई (Excuting Agency-EA) को भूमिका निर्वाह गर्ने छ । नेपाल विद्युत प्राधिकरणको प्रबन्ध निर्देशक (Managing Director) को मातहतमा परियोजना अन्तर्गतका सबै कार्यक्रम लगायत जग्गा अधिग्रहण तथा पुनर्वास योजना (Land Acquisition and Resettlement Plan) को समेत कार्यान्वयन गरिने छ । यस प्रयोजनकालागि केन्द्रिय तहमा नेपाल विद्युत प्राधिकरणको (क) प्रसारण तथा सबस्टेशन निर्माण विभाग (Transmission Line/Sub-station Construction Department), र (ख) प्राविधिक सेवा तथा ब्यापारिक विभाग (Technical Services/Commercial Department) का निर्देशक अन्तर्गत परियोजना कार्यान्वयन टोली (Project Implementation Team) को गठन गरिने छ । यसरी गठन हुने टोलीमा परियोजना अन्तर्गत कार्यान्वयन गरिने प्रत्येक परियोजना अवयव (Project Component) कालागि अवस्था हेरि एकजना

प्रोजेक्ट मेनेजर (Project Manager-PM) खटाइने छन् र ती PM अन्तर्गत प्राविधिक, आर्थिक तथा प्रशासनिक शाखाहरू पनि रहनेछन् । परियोजना कार्यान्वयनकालागि खटिने PM हरूले आ-आफ्नो कार्यक्षेत्रमा परियोजना कार्यान्वयन इकाई (Project Implementation Unit -PMU) को रूपमा जिम्मेवारी वहन गरी कार्य संचालन गर्नेछन् ।

१३. परियोजना कार्यान्वयनकालागि प्रसारण तथा सबस्टेशन निर्माण विभाग अन्तर्गत ४ र वितरण विभाग अन्तर्गत २ PM गरी जम्मा ६ जना PM खटाइने छन् । प्रसारण तथा सबस्टेशन निर्माण विभाग अन्तर्गत खटिने PM हरूद्वारा (क) डुम्रे-दमौली-मर्स्याङ्दी १३२ के.भि. नयाँ प्रसारण लाइन निर्माण र मध्य मर्स्याङ्दी-मर्स्याङ्दी १३२ के.भि. दोस्रो सर्किट जडान, (ख) चपली सबस्टेशन निर्माण तथा चावहिल-लैनचौर भूमिगत प्रसारण लाइन विस्तार एवं सबस्टेशन सुधार,(ग) वुटवल-कोहलपुर दोस्रो सर्किट निर्माण, तथा (घ) मातातीर्थ सब-स्टेशनको विस्तार सम्बन्धि परियोजनाहरूको कार्यान्वयन गरिनेछन् । यसैगरी वितरण विभाग अन्तर्गत खटिने PM हरूद्वारा काठमाण्डौ लगायत विभिन्न १० जिल्लाहरूमा वितरण सबस्टेशन तथा स्वीचिङ सेन्टरहरूको निर्माण गरिने छ । यसरी परियोजना अन्तर्गत खटिने PM हरूद्वारा आ-आफ्नो परियोजना अन्तर्गतको जग्गा अधिग्रहण तथा मुअब्जा वितरण योजना पनि सम्पन्न गरिनेछ । जग्गा अधिग्रहण तथा पुनर्वास योजनामा उल्लेख भएअनुसार विभिन्न परियोजना स्थलको जग्गा अधिग्रहण र मुअब्जा वितरणको कामको मात्रा, परियोजना क्षेत्रमा संचालन गरिनुपर्ने अन्य कार्यक्रम (जस्तै; एच.आई.भि.एडस् तथा मानव ओसरा पसार विरूद्ध जन चेतना, जोखिमयुक्त समुदायकालागि आय प्रतिस्थापन आदि) पनि संचालन गरिनु पर्ने नपर्ने अवस्था अनुसार यदि त्यस्ता कार्यक्रम पनि संचालन गर्नुपर्ने छ भने PM लाई त्यस्तो काममा सघाउन केन्द्रिय स्तरबाट स्थानीय गैह्र सरकारीको नियुक्त हुने छ । यसरी नियुक्त हुने गैह्र सरकारी संस्थाले सम्बन्धित PM लाई जग्गा अधिग्रहण तथा मुअब्जा वितरण सम्बन्धि कार्य लगायत अन्य कार्यक्रम संचालनमा समेत सहयता पुऱ्याउने ब्यवस्था यस जग्गा अधिग्रहण तथा पुनर्वास योजनाले गरेको छ । यसैगरी आवश्यकता अनुसार परियोजनाकालागि जग्गा अधिग्रहण तथा मुअब्जा वितरणकालागि नेपाल सरकारबाट नियुक्त नेपाल विद्युत प्राधिकरणका कर्मचारी वा प्राधिकरणमा कार्यरत सामाजिक विशेषज्ञको सहायता पनि सुनिश्चित गरिएको छ ।

१४. जग्गा अधिग्रहण तथा मुअब्जा वितरण कार्यलाई छिटो छरितो तवरमा सम्पन्न गर्नकालागि यस सिलसिलामा आइपर्नसक्ने उजुरी तथा गुनासाहरूको सुनुवाई र सम्बोधन प्रकृया पनि प्रभावकारी बनाइने छ । यसकालागि PM हरूद्वारा आवश्यकता अनुसार सम्बन्धित प्रमुख जिल्ला अधिकारीको मातहतमा उजुरी/गुनासा सम्बोधन समिति (Grievance Redressal Committee) को गठन गरिने छ । जग्गा प्राप्ति ऐन अनुसार सम्बन्धित जिल्लाको प्रमुख जिल्ला अधिकारीको अध्यक्षता र PM को संयोजकत्वमा गठन हुने यस्ता समितिका अन्य सदस्यहरूमा आवश्यकता अनुसार जिल्ला तथा स्थानीय तहका कार्यालय र संघ संस्थाका प्रतिनिधि, महिला, प्रभावित घरपरिवारका सदस्य, एवं जोखिमयुक्त घरपरिवार (Vulnerable Households) को समेत प्रतिनिधित्व गराइने छ । यस किसिमको समितिको ब्यवस्थाले अधिग्रहण तथा मुअब्जा वितरणका सिलसिलामा आइपर्नसक्ने सानातिना समस्याहरूलाई स्थानीय तहमै समाधान गरी परियोजनाको विरूद्धमा पर्नजाने उजुरीको संख्यामा न्युनीकरण ल्याउनमा समेत सहायता पुऱ्याउने अपेक्षा राखिएको छ ।

१५. प्रस्तावित परियोजनाकालागि जग्गा अधिग्रहण तथा मुअब्जा वितरण सम्बन्धि योजनाको कार्यान्वयन नेपाल सरकार र एसियाली विकास बैंक विच ऋण संभौता संपन्न भए लगतै सन् २००९ को उत्तरार्धदेखि आरंभ गरिने लक्ष राखिएको छ ।

१६. प्रस्तुत परियोजना अन्तर्गत जग्गा अधिग्रहण तथा मुअब्जा वितरणकालागि रू ४२५,७९५,५००।७० (सटही दर १ अमेरिकी डलर बराबर रू ८० ले हुन जाने डलर ५३२,२४४) खर्च अनुमान गरिएको छ । अनुमानित खर्चमा घर जग्गा अधिग्रहण तथा आर.ओ.डब्लु. भित्रका जग्गा खेती वाहेक अन्य कामकोलागि निशेध गर्नमा लाग्ने मुअब्जा तथा क्षतिपुर्ति, प्रभावित घरपरिवार तथा व्यक्तिहरूलाई दिइने अन्य आर्थिक सहायता लगायत अधिग्रहण तथा पुनर्वास योजना कार्यान्वयन र अभिमुखिकरणकालागि लाग्ने खर्च समेत समेटिएको छ ।

ऊ. अनुगमन तथा मूल्याङ्कन (Monitoring & Evaluation)

१७. अधिग्रहण तथा पुनर्वास योजना कार्यान्वयनको अनुगमन आन्तरिक तथा वाह्य दुवै तवरबाट गरिने छ । आन्तरिक अनुगमन अन्तर्गत परियोजनाका PM हरूद्वारा नियमित रूपमा जग्गा अधिग्रहण तथा पुनर्वास योजना कार्यान्वयनको अनुगमन गरी केन्द्रिय स्तरमा प्रगति प्रतिवेदन पठाइने छ । नेपाल विद्युत प्राधिकरण केन्द्रिय तहबाट पनि अधिग्रहण तथा पुनर्वास योजनाको सम्पूर्ण प्रगतिको मूल्याङ्कन चौमासिक रूपमा गरिने छ । यसरी मूल्याङ्कन गरी तयार गरिने चौमासिक प्रतिवेदन नेपाल विद्युत प्राधिकरणद्वारा नियमित रूपमा एसियाली विकास बैंकमा पेस गरिने छ । यसका अलावा स्वतंत्र संस्था वा परामर्शदाताद्वारा पनि प्रत्येक ६ महिनामा अधिग्रहण तथा पुनर्वास योजना कार्यान्वयनको मूल्याङ्कन गराइने छ । यस किसिमको मूल्याङ्कन गर्न परियोजनाको ऋण स्वीकृति भएको मितिले ३ महिना भित्रमा स्वतंत्र संस्था वा परामर्शदाताको नियुक्ति नेपाल विद्युत प्राधिकरणले एसियाली विकास बैंकको स्वीकृतिमा गर्ने छ ।

तलिका ४: मुअब्जा तथा अन्य क्षतिपुर्ति पाउने आधारहरू					
क्षतिको प्रकार	प्रयोजन	प्रभावित व्यक्ति/परिवारको परिभाषा	मुअब्जा तथा अन्य क्षतिपुर्ति	कार्यको परिणति	जिम्ममेवार निकाय
क. जग्गा अधिग्रहण (स्थायी अधिग्रहण गरिने जग्गा र /प्रसारण लाईनको आर.ओ. डब्लु. मा पर्ने खेती वाहेक अन्य प्रयोजनार्थ निशेधित जग्गा					
व्यक्तिगत स्वामित्वमा रहेको खेती गरिने, आवासिय, व्यावसायीक तथा अन्य जग्गाहरूको स्थायी अधिग्रहण	परियोजनाकालागि स्थायी रूपमा अधिग्रहण गरिने जग्गा तथा अन्य संपत्ति ।	जग्गाको स्वामित्व भएका व्यक्तिहरू	प्रचलित बजार भाउ अनुसार प्रभावित वस्तुको मूल्य बराबरको मुअब्जा दिइने छ	अधिग्रहण गरिएको संपत्तिको क्षतिपुर्ति	ने.वि.प्रा. र प्र.जि.अ.
खेती वाहेक अन्य काम (घर निर्माण, वृक्षारोपण आदि) कालागि प्रसारण लाइनको दायँ वायाँ आर.ओ.डब्लु.को सिमा क्षेत्र भित्र पर्ने निशेध गरिएको जग्गा	नयाँ निर्माण गरिने विद्युत प्रसारण लाइनको दायँ वायाँ अधिकार क्षेत्र (आर.ओ.डब्लु) कायम गर्न खेती वाहेक अन्य कामकालागि निशेध गरिएको जग्गा तथा अन्य सम्पत्ति यसरी निशेध गरिएको जग्गाको स्वामित्व सम्बन्धित जग्गा धनिमा नै निहित रहन्छ र जग्गा धनिले घर बनाउने तथा वृक्षारोपण गर्ने कामकालागि वाहेक खेती गर्नकालागि मात्र प्रयोग गर्न पाउनेछन् ।	जग्गाको स्वामित्व भएका व्यक्तिहरू	प्रचलित बजार भाउ अनुसार निर्माण गरिने नयाँ प्रसारण लाइनको आर.ओ.डब्लु. कायम गर्नकालागि खेती वाहेक अन्य प्रयोजन (घर निर्माण, वृक्षारोपण आदि) कालागि निशेध गरिएको जग्गाको लागि प्रचलित दररेटमा मुअब्जा निर्धारण समितिले निर्धारण गरे बमोजिम गरेको आधारमा क्षतिपुर्ति दिइने छ	आर.ओ.डब्लु. कालागि निशेध गरिएको जग्गाको क्षतिपुर्ति	ने.वि.प्रा. र प्र.जि.अ.

प्रचलित कानून बमोजिम मोहि लागेको खेती गरिने, आवासिय, ब्यावसायीक तथा अन्य जग्गाको स्थायी अधिग्रहण वा खेती वाहेक अन्य प्रयोजन (घर निर्माण, वृक्षारोपण आदि) कालागि निशेध गरिएको जग्गा	परियोजना अन्तर्गत नयाँ निर्माण गरिने विद्युत प्रसारण लाइनको आर.ओ.डब्लु. कायम गर्न निशेध गरिएको जग्गा	आधिकारिक तवरमा मोहियानी हक कायम भएका व्यक्ति	अधिग्रहण गरिएको वा निशेध गरिएको जग्गाकोलागि मुअब्जा/क्षतिपुर्तिको रूपमा निर्धारित कूल रकमको ५० प्रतिशत मुअब्जा/क्षतिपुर्ति मोहिलाई र बाँकि ५० प्रतिशत जग्गा धनिलाई दिइने छ। यसरी मुअब्जा/क्षतिपुर्ति वापत दिइने रकमको निर्धारण भने प्रचलित कानून बमोजिम मुअब्जा/क्षतिपुर्ति निर्धारण समितिबाट हुने छ।	प्रभावित जग्गाको मोहिलाई क्षतिपुर्ति	ने.वि.प्रा. र प्र.जि.अ.	र
परियोजना अन्तर्गत नयाँ निर्माण गरिने विद्युत प्रसारण लाइनको आर.ओ.डब्लु.को कारण उल्लेखनिय रूपमा प्रभावित आवासिय जग्गा वा आर.ओ.डब्लु.को प्रभावको कारण घर बनाउन निशेधित घडेरी जग्गा	घर बनाउनकालागि अन्यत्र घडेरी नभएका प्रभावित घरपरिवार/व्यक्ति	जग्गाको स्वामित्व भएका व्यक्ति	प्रचलित बजार भाउको आधारमा मुअब्जा/क्षतिपुर्ति निर्धारण समितिले निर्धारण गरेबमोजिम प्रभावित जग्गाको मूल्य बराबरको मुअब्जा/क्षतिपुर्ति	परियोजनाको कारण आवासिय घडेरी पूर्ण रूपमा प्रभावित हुने व्यक्ति/परिवार कोलागि मुअब्जा/क्षतिपुर्ति	ने.वि.प्रा. र प्र.जि.अ.	र
परियोजना कार्यान्वयनका वेला ठेकेदारहरूले प्रयोग गरी अस्थायी रूपमा प्रभावित हुने जग्गा	परियोजना कार्यान्वयनका वेला ठेकेदारहरूले अस्थायी रूपमा प्रयोग गर्नकालागि लिइने जग्गा	जग्गाको स्वामित्व भएका व्यक्ति	परियोजना निर्माणकालागि अस्थायी रूपमा प्रयोग गरिने जग्गाकालागि परियोजना कार्यान्वयन गर्ने ठेकेदार र प्रभावित हुने जग्गाको जग्गा धनी बिच जग्गा अस्थाइ रूपमा प्रयोग गर्न लिए वापत लिने दिने भाडा निर्धारण गरी संभौता गरिनु पर्दछ। यसरी संभौता गर्ने ठेकेदारले सम्बन्धित परियोजनाको कार्यालय र प्रभावित व्यक्तिलाई अस्थायी रूपमा जग्गा प्रयोग गरिए वापत दिइने मुअब्जा बारे सुनिश्चित गर्नु पर्दछ।	अस्थायी रूपमा प्रभावित जग्गाको क्षतिपुर्ति	ने.वि.प्रा. र ठेकेदार	र
बि. बसोवास तथा ब्यावसायीक प्रयोजनमा प्रयोग भएका प्रभावित घरसंरचना (प्रभावित घरसंरचनाको स्वामित्वको आधारमा)						

<p>व्यक्तिगत स्वामित्वमा रहेको वसोवास वा ब्यावसायीक उद्देश्य वा अन्य प्रयोजनकालागि प्रयोगमा रहेको प्रभावित घर संरचना</p>	<p>परियोजनाकोलागि अधिग्रहण गरिएको जग्गामा रहेको वा आर.ओ.डब्लु.को सिमा क्षेत्र भित्र रहेको आवासिय व्यवसायीक र अन्य संरचना</p>	<p>घर संरचनाका मालिक</p>	<p>घरसंरचना प्रभावित व्यक्ति वा घरपरिवारलाई प्रचलित दररेटमा प्रभावित घरसंरचनाको मूल्य वरावरको क्षतिपुर्ति दिइने छ ।</p> <p>प्रभावित घर संरचना रहेको जग्गा यदि परियोजना अन्तर्गत निर्माण गरिने नयाँ प्रसारण लाइनको आर.ओ.डब्लु. भित्र पर्दछ भने आर.ओ.डब्लु.बाट प्रभावित हुने जग्गा खेती वाहेक अन्य प्रयोजना (घर निर्माण, वृक्षारोपण आदि) कालागि उपयोग गर्न नपाइने गरी निशेधित गरिने छ र त्यस वापत प्रचलित कानूनको आधारमा मुअब्जा निर्धारण समितिले तोकेवमोजिम क्षतिपुर्ति दिइने छ ।</p> <p>यसरी घर संरचना प्रभावित हुने व्यक्तिलाई प्रभावित घरसंरचनाको काठपात पुनर्प्रयोगकालागि लैजान दिइनेछ ।</p> <p>यदि घरसंरचना अन्यत्र नै सार्नुपर्ने हो भने त्यसरी घर संरचना सार्नकालागि चाहिने ढुवानी भाडा प्रतिपरिवार नगद रू २५,००० को दरमा उपलब्ध गराइने छ ।</p> <p>यसका अलावा घरसंरचना प्रभावित भएका प्रत्येक परिवारलाई ४ महिनाकोलागि घर भाडा र अन्य व्यवस्थापन खर्च वापत नगद रू. २४,००० दिइने छ ।</p> <p>(उल्लेखित ढुवानी तथा घरभाडा केहि प्रभावित व्यक्तिहरूसंगको छलफल गरि अनुमानका आधारमा राखिएको हो)</p>	<p>प्रभावित घर वा ब्यावसायी संरचनाको स्थानान्तरण</p>	<p>ने.वि.प्रा. प्र.जि.अ. र</p>
--	--	--------------------------	--	--	--------------------------------

<p>सुकुम्वासिहरूको घरसंरचना</p>	<p>प्रभावित आर.ओ.डब्लु. भित्रका र परियोजना निर्माण स्थलको सरकारी जग्गामा बनेका घरसंरचनाहरू</p>	<p>प्रभावित घरसंरचनाको धनी</p>	<p>घरसंरचना प्रभावित व्यक्ति वा घरपरिवारलाई प्रचलित दररेटमा प्रभावित संरचनाको मूल्य वरावरको क्षतिपूर्ति दिइने छ ।</p> <p>प्रभावित घर संरचना रहेको जग्गा यदि व्यक्तिगत रहेछ र परियोजना अन्तर्गत निर्माण गरिने नयाँ प्रसारण लाइनको आर.ओ.डब्लु. भित्र पर्दछ भने आर.ओ.डब्लु.बाट प्रभावित हुने जग्गा खेती वाहेक अन्य प्रयोजन (घर निर्माण, वृक्षारोपण आदि) कालागि उपयोग गर्न नपाइने गरी निशेधित गरिने छ र त्यस वापत प्रचलित कानूनको आधारमा मुअब्जा निर्धारण समितिले तोकेवमोजिम क्षतिपूर्ति दिइने छ ।</p> <p>यसरी घर संरचना प्रभावित हुने व्यक्तिलाई प्रभावित घरसंरचनाको काठपात लैजान दिइनेछ ।</p> <p>यदि घरसंरचना अन्यत्र नै सार्नुपर्ने हो भने त्यसरी घर संरचना सार्नकालागि चाहिने ढुवानी भाडा प्रतिपरिवार नगद रू २५,००० को दरमा उपलब्ध गराइने छ ।</p> <p>यसका अलावा घरसंरचना प्रभावित भएका परिवारलाई प्रति परिवार ४ महिनाकोलागि घर भाडा र अन्य व्यवस्थापन खर्च वापत नगद रू. २४,००० दिइने छ ।</p> <p>(उल्लेखित ढुवानी तथा घरभाडा केहि प्रभावित व्यक्तिहरूसंगको छलफल गरि अनुमानका आधारमा राखिएको हो)</p>	<p>प्रभावित घरसंरचनाको क्षतिपूर्ति र स्थानान्तरण</p>	<p>ने.वि.प्रा. प्र.जि.अ. र</p>
-------------------------------------	--	------------------------------------	--	--	--

सि. आय आर्जनको कार्यमा पर्न गएको प्रभाव (घर जग्गा प्रभावित नभएकोमा वा जग्गाको स्वमीत्व नहुनेलाई पनि लागुहुन सक्ने)					
खेती वाली, फलफूल तथा रूख विरूवामा पर्नजाने प्रभाव	परियोजना अन्तर्गत टावर तथा सबस्टेशन निर्माणकालागि अधिग्रहण गरिएको खेती बाहेक अन्य प्रयोजना (घर निर्माण, वृक्षारोपण आदि) कालागि उपयोग गर्न नपाइने गरी निशेधित गरिएको र नयाँ निर्माण गरिने प्रसारण लाइनको आर.ओ.डब्लु.मा पर्ने जग्गा र प्रसारण लाइनको दोस्रो सर्किट जडान गर्दा लगाइएको वालीनाली नोक्सानहुने आर.ओ.डब्लु.कोरिडोरको जग्गा	प्रभावित खेती वाली तथा रूख विरूवाका मालिक	यदि परियोजना अन्तर्गतको निर्माण कार्य संपन्न गर्नेवेलामा त्यस्ता स्थानहरूमा हुर्केका वाली तथा रूखविरूवा छुन् भने त्यस्तो अवस्थामा परियोजनाको कार्य संचालनका कारण लगाइएको वाली तथा रूख नोक्सानी हुने भएमा सम्बन्धित व्यक्ति वा परिवारलाई एकपटककालागि प्रचलित बजार मूल्य र सरदर उत्पादनको आधारमा क्षतिपुर्ति दिइने छ । स्थायी अधिग्रहणका कारण स्थायी तवरमा वाली नोक्सानी उत्पादन हुने जग्गा स्याथी रुपमा प्रभावित फलफूलको रूखकालागि प्रचलित बजार भाउका आधारमा आगमी १५ वर्षको उत्पादन बराबरको एकमुष्ठ रकम क्षतिपुर्ति दिइने छ । यसैगरी प्रभावित काठ तथा दाउराका रूखकालागि पनि रूखको प्रकृति अनुसार प्रचलित बजार भाउका आधारमा एकपटक क्षतिपुर्ति दिइने छ ।	प्रभावित वाली तथा रूखकालागि क्षतिपुर्ति	ने.वि.प्रा. र प्र.जि.अ.
प्रभावित व्यावसायीक संरचनामा व्यवशाय गर्नेलाई अथवा व्यावसायीक संरचना वा प्रभावित जग्गा भाडामा लिएर संचालन गरेको व्यवशायमा परियोजनाको कारण पर्नजाने प्रभाव	प्रसारण लाइन निर्माणबाट प्रभावित हुनजाने व्यापार व्यवशाय	व्यापार व्यवशाय संचालन गर्ने घर जग्गा धनी र भाडामा व्यापार व्यवशाय संचालन गर्नेहरू	एक पटककालागि प्रभावको प्रकृति अनुसार व्यापार व्यवशायका आधारमा अवस्था हेरेर कमिमा एक महिनाको आमदानी बराबरको क्षतिपुर्ति र व्यापार व्यवशाय स्थानान्तरणका लागि आर्थिक सहायता दिइने छ ।	आय आर्जनमा पर्न जाने प्रभावकालागि अल्पकालिन क्षतिपुर्ति	ने.वि.प्रा. र प्र.जि.अ.

ब्यावसायीक संरचनामा पर्न जाने प्रभाव	प्रभावित जग्गा अथवा आर.ओ.डब्लु.मा ब्यावसायीक संरचना रहेको	प्रभावित संरचनाका धनी वा भाडेदार	संरचना धनीलाई क्षतिपूर्ति गर्दा भाडेदारले दिएको अग्रिम भुक्तानी वा पेशकीका रूपमा दिइएको रकम कट्टा गरी दिइनेछ ।	प्रभावित ब्यावसायीक संरचनाको स्थानान्तरण र आर्थिक राहत	ने.वि.प्रा. प्र.जि.अ.	र
ब्यावसायीक संरचनामा काम गर्ने कामदारको आयको क्षति	परियोजनाको ब्यावसायीक स्थानान्तरण गर्नुपर्ने भई ब्यापार व्यवशाय पुन संचालन गर्दाको अवधिसम्मका लागि	कारण संरचना काम गर्ने कामदार	प्रभावित कामदारलाई स्थानीय दैनिक ज्यालाका दरमा एकपटककालागि एक महिना बराबरको ज्याला दिइनेछ ।	प्रभावित रोजगारीकालागि अल्पकालिन आर्थिक राहत	ने.वि.प्रा. प्र.जि.अ.	र
परियोजनाको कारण घरजग्गा प्रभावित भई उल्लेखनिय तवरमा असर परेका घरपरिवार र आर्थिक तथा सामाजिक तवरमा पिछडिएका जोखिमयुक्त (Vulnerable) घरपरिवार जस्तै; आदीवासि, जनजाति, अल्पसंख्यक, महिला घरमूली, विपन्न घरपरिवार आदि का लागि आर्थिक पुनर्स्थापना तथा सुधार कार्यक्रम (Income Restoration and Improvement Program) संचालन गरिने छ ।	परियोजना कार्यान्वयनका कारण उल्लेखनिय तवरमा प्रभाव परेका र अन्य जोखिमयुक्त घरपरिवार	अन्य कमाइ गर्ने व्यक्ति नभएको महिला तथा वृद्ध घरमूली भएको घरपरिवार लगायत अन्य गरीब तथा जोखिमयुक्त घरपरिवार (दलित, आदिवासि जनजाती आदि)	लक्षित घरपरिवारका कमसेकम १ जना सदस्यलाई स-साना आय आर्जनको काम वा आय आर्जन मुखि सीपमूलक तालिममा संलग्न गराउन प्रति घरपरिवार रू. १५,०००को दरले आर्थिक सहायता प्रदान गरिने छ ।	आय आर्जन पुनर्स्थापनाका लागि सहायता ।	ने.वि.प्रा. प्र.जि.अ.	र
सामुदायीक एवं सास्कृतिक संरचना, स्रोत तथा सुविधाहरू	परियोजना कार्यान्वयनका कारण प्रभावित हुने साँस्कृतिक र सामुदायीक संरचना, स्रोत तथा सुविधाहरू	मठ, मन्दिर, धार्मीक स्थल, धार्मीक रूख तथा सामुदायीक वन, मसानघाट आदि	परियोजनाको कारण प्रभावित सामुदायीक संरचना, स्रोत आदिको संपूर्ण रूपमा पुनर्स्थापना गर्नुपर्ने वा क्षतिपूर्ति दिइनुपर्ने।	प्रभावित संरचना, स्रोत आदिको वैकल्पिक व्यवस्था र पुनर्स्थापना	ने.वि.प्रा. प्र.जि.अ. एन.जि.ओ.	र तथा

परियोजना कार्यान्वयनका कारण आइपर्नसक्ने अन्य अनपेक्षित प्रतिकूल प्रभाव	परियोजना कार्यान्वयन गर्ने निकायद्वारा परियोजना कार्यान्वयन गर्ने सिसिलामा वा परियोजना कार्यान्यपछिको अवधिमा आइपर्नसक्ने अनपेक्षित प्रतिकूल प्रभावहरूलाई यसै मुअब्जा तथा अन्य क्षतिपूर्ति पाउने आधार मुताविक अवस्यककताअनुसार व्यवस्था गरिने छ ।
--	---